

Vojno poročilo št. 1196:
ZAVEZNIKI NASTOP
OB KALABRIJSKI OBALI
Včeraj so zaveznički izgubili
35 letal

Vrhovno poveljništvo. — Vojno poročilo
št. 1196:

Nocjo je sovražnik, ki je prejšnje dni poskušal s posamični izkrcavanji, ki so bila takoj odbita, začel z obširnejšimi nastopi proti kalabrijski obali v messinskoj ožini.

Ladijski sprevodi na morju in ladje, zasidrane v pristaniščih v Catani in Augusta, so bile uspešno napadene po nemških letalih.

Na Trident, Bologna, Bolzano in na okroglo Napoli so oddelki sovražnih letal odvrgli številne bombe in povzročili škodo posebno v Bologni.

Včeraj je anglo-ameriško letalsko izgubilo vsega 35 letal: 7 letal so zbulili italijanski letali, 19 nemški letali, 6 protiletalsko topništvo in 3 protiletalski topovi z motorimi spletavimi. Z vojnimi nastopom zadnjih dnevov vratilo 6 naših letal.

General Ambrosio.

Bojna sredstva držav trojne zvezze so v zadnjih dveh mesecih uničila 791 ladij

Berlin, 4. sept. s. Mednarodna poročevalna agencijajavlja, da je bilo avgusta v nastopih pomorskih in letalskih sil držav trojne zvezze potopljeno v celoti 108 nasprotiških ladij, v skupni tonagi 392.800 ton. Vrh tega je bilo v istem času poškodovanih 530 angleško-ameriških ladij za okroglo 2 milijona 460.000 ton. In teh številkah niso všeči nasprotnike ladje, ki so se potopile ali pa bile poškodovane zaradi delovanja min ali pa razlogov, ki z vojnim stanjem nimajo nobene zvezze. Končno se ne sme pozabiti, da navedene številke ne upoštevajo izgub sovjetske mornarice v Baltičkem, Crnem in Kaspijskem morju. Samo v zadnjih dveh mesecih so zaveznički izgubili 791 ladij za 3.960.000, dočim so v angleških, ameriških in kanadskih ladjeleidelnicah v istem času izdelali le 200 ladij. V zvezi s težkimi udarci, ki jih osne sile zadajajo zavezniškemu trgovskemu brodovju, poroča mednarodna poročevalna agencija, da so nemške podmornice uničile v četrtem vojnem letu za 6.054.800 ton ladij. To pomeni polovico vseh izgub, ki so jih nemške podmornice povzročile angleško-ameriški mor-

nari v vsej prejšnji svetovni vojni. Poudarjajo tudi pomembno dejstvo, da je tudi četrto vojno leto prineslo dviganje krvulje potopitev, kar so bile dosežene v prejšnjih treh letih.

Govor predsednika bolgarskega sobranja

Ves bolgarski narod naj se strne okoli svojega mladega kralja in naj ga podpira pri težavnem delu, ki ga čaka

Sofija, 4. sept. s. Včeraj ob 10 se je začelo šesto izredno zasedanje narodne skupščine. Glavna dvorana je nudila veličastno sllico. Navzoči so bili vsi poslanici, oblečeni v žalne oblike. Predsednik Filov je prebral oba proglašna na bolgarski narod po smrti kralja Borisa III. Po tej točki je bila seja v znak žalosti prekinjena. V torek popoldne bo druga seja narodne skupščine, na kateri hodo sklepali o dnevnem redu naslednjih let.

V dobro poučenih krogih zatrjujejo, da

bo prišlo v pondeljek ali torek dopoldne do seje večinske parlamentarne skupine. Po seji v sredo, na kateri bodo najbrže obravnavali predloge glede sestave regentstva, bo zasedanje zaključeno.

Italijanski poslanik v Sofiji je na krsto pokojnega kraja v imenu Italijanske vlade položil venec. Istočasno je vojaški odposlane polkovnik Montesedolo položil venec v imenu vojske. Tudi trije časniki, ki se nahajajo v Sofiji, so odšli v baziliko Aleksandra Nevskega, da bi izkazali umrlom vladaru zadnjo čast.

Sofija, 3. sept. s. Na včerajnjem izrednem zasedanju bolgarskega sobranja je imel predsednik sobranja govor, v katerem je najprej poudaril, da se je pokojni kralj, ki je bil še mlad, boril vedno v prvih vrstah v boju bolgarske vojske za zedinjanje in osvoboditev vseh Bolgarov, nato pa je nadaljeval:

Se kot knez prestolonaslednik je bil do slej vedno zgled junskega in mučenika, in vprav zato je častno globokoga ganočja in močne vere navdalo sreca vseh Bolgarov na vsem narodnem ozemlju, ko je prevzel v svoje roke vajeti naše države. Njegova osebnost postaja živa narodna zastava, okoli katere se je postopno zbral ves bolgarski narod. Njegov veliki vpliv je prodrl v duhove vseh Bolgarov, in ta vpliv je bil ovira, ob kateri so se zlomili vsi udarci, pa naj so prišli od zunaj ali od znotraj, ki so imeli namen povzročiti narodni polom. Na vso moč se je prizadeval, da bi vodil bolgarski narod po poti napredka in največjega blagostanja. To bo naša tisočletna zgodovina z zlatimi črkami zapisala in bo zaradi tega pristola našega pokojnega kralja med največje njegove prednike, med katерimi je velikan, ker se mu je posrečilo narod zediniti, po čemer je hrepeleno že toliko rodov, ter zgraditi tako močno državo, kakov jo imamo sedaj. Naš kralj Boris III. nam je zapustil veliko svarilo, »vz samoodpovedjo braniti zedinjenje domovino, ter slediti z isto vdanostjo in isto ljalnostjo njegovemu nadvoje ljubljenumu sinu, v katerem sta posobljena duša in srce njegovega očeta.«

Tem besedam predsednika sobranja je sledil kratek molk v počastitev spomina na pokojnega kralja. Predsednik sobranja je nato nadaljeval: V veliki žalosti, ki nas je prevzela zaradi smrti kralja Borisa III., nas tolaži sporočilo, da je slavni, prestol bolgarskih kraljev zasedel kralj Simeon II. To je navdalo z globoko vero in velikim upanjem sreca vseh Bolgarov, zakaj mladi kralj je poosebljen dnu zvijzenega očeta in nosilec slavnega imena njegovega istoimenega prednika. V ljubezni bodo okoli njega zbrani vsi Bolgari, in on bo znal dokončati delo svojega očeta ter bo končno veljavno utrdil veliko zedinjenje domovino. Strinimo se vsoj prestola svojega mladega kralja in ga podpiramo pri težavnem delu, ki nas je zmanjšalo.

Govor, ki so mu navzočni pozorno sledili, so na koncu pozdravili z gromkimi vzklikmi kralju Simeonu II.

Prepoved ustanavljanja novih športnih društev

Sofija, 4. sept. s. CONI objavlja: Do novih odredb je za ves čas vojne pre povedeni ustanavljanji nova športna društva. Podrejene zvezze bodo poskrbeli za prenosovo že obstoječih društev, tako da bodo imenovale izredne komisarje, katerih namenitev mora voprijed odobriti tajništvo CONI-ja.

Zagrizeni boji zahodno od Miusa in Harkova

Nemške in italijanske zaščitnice v bojih z izkrcanimi zavezniškimi oddelki ob kalabrijski obali — Pregled nemških obrambnih uspehov po bitki pri Orlu

Hitlerjev glavni stan, 4. sept. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Na južnem odseku vzhodnega bojišča so bili tudi včeraj ponovni sovjetski napadi zahodno od Miusa in posebno zahodno od Harkova v trdovratnih in sprememb polnih bojih odbiti. Nemški oklepni so presenečljivo vdrli v sovražne pripravljene postojanke ter unlili 29 topov in več sovražnih oklepnikov.

Letalstvo in vojna mornarica sta nad obalnim področjem zasedenega zahodnega ozemlja in nad Atlantikom sestrelili 12 letal.

Nekaj sovražnih letal je ponoči izvedlo motilne poletje nad zahodno Nemčijo.

Po več tednov trajajočih težkih bojih na odseku pri Orlu javljajo sedaj po končani načrtini izpraznitvi tega predela naših:

Pod poveljstvom maršala Klugeja in generalnega polkovnika Modela delujejoči oddelki vojske, so ob uspešni pomoči letalstva in protiletalskega topništva pod poveljstvom generalnega polkovnika viteza Greina na predelu pri Orlu izvajovali materialno bitko največjega obsegja proti zbranih 12 sovjetskim armadam. Tem ni uspel, da bi prodre skozi nemško bojno fronto. Ob junškem odporu nemški čet so se vse sovražni napadi izjavili.

Izgube sovražnika so zelo visoke. Ujetih je bilo nad 14.000 ujetnikov, uničenih 5111 oklepnikov in 834 topov, sestreljenih pa 2111 letal. V tej veliki obrambni bitki so se posebno odlikovali 6. rensko-westfalska, 31. dolnje-saška, 36. pehotna rensko-palatin-

ska, 10. oklepna spodnje-badenska-gornje-palatinska, četrta oklepna mensko-badenska in 78. zahodno bavarška napadalna motorizirana divizija.

Novi strahovalni napadi na italijanska mesta

Poškodovanih je bilo zopet več cerkva, socialnih zavodov in kulturnih ustanov

Bolzano, 4. sept. s. Sovražnika napadlo je še lotila tudi Bolzano. Predvečjih popoldne je velika skupina štirimotorovnikov, ki je letelo v višini 3000 metrov in je pri delu oviralno točno streljanje protiletalskega topništva, vrgla na vzhodni del mesta Stevilne bombe vseh mer. Posebno občutna škoda je bila povzročena na cesti Trento, kjer je bilo zadetih nekaj občinstva stanovanjskih hiš, na pol pa je bilo poročeno tudi zavetišče za starek, ki spada pod okrilje javne bolnišnice. Več eksplozivnih bomb je bilo na cesti v Mercato, na trg Garibaldi, na cesto Vittorio Emanuele in na cesto Verdi, kjer so bile hudo poškodovane nekatere stanovanjske hiše. Zadeto je bilo tudi edino mestno gledališče, ker ga je zadel ena bomba in podrla zadnji del poslopja. Pri reševanju ranjencev in poškodovancev so se močno odlikovali člani protiletalske zaščite skupaj z vojaškimi oddelki, ki so tako začeli odkopalati ruševine in nudit ponesrečenom pomoč.

Bologna, 4. sept. s. Med kratkim, pa si lovitim letalskim napadom, katerega žrtve je bilo predvčerjšnjim mestu Bologna, je bila porušena cerkev sv. Filipa in Jakoba, zraven več hiš v različnih mestnih delih. Okrog cerkve sv. Andriana je padlo dvajset bomb, ki se pa na srečo niso razpoložile. Druge bombe so padle v bližino cerkve Kristusa Krstnika. Hudo so bili zadeti tudi stanovanjski predeli v središču mesta. Povsod, kamor se je sovražnik z besom vrgel, se vidijo popolnoma porušene hiše, po ceših polno llijakov in luknen, ki so jih izkopale bombe. Pomočna organizacija je bila takoj na mestu skupaj s predstavniki oblasti in vseh pristojnih organov.

Trento, 4. sept. s. Sovražnikov letalski oddelki je vrgel predvčerjšnjim na mesto okrog 30 bomb. Hudo so bili poškodovana bolnišča blagajna zraven cerkve S. Maria Maggiore, industrijska šola in stanovanjske hiše. Dve bombe sta padli za spomenik Danteja, dve drugi pa na bližnje vrtov.

Kolikšne so resnične angleške letalske izgube

Najdeni ostanki letal in rešeni letalci so prave priče

Berlin, 4. septembra. s. Po strahovalnem napadu na Berlin noči 24. avgusta je od cele posadke nekega štirimotorovnega »Halifaxa«, ki je strmolavil v Severnem morju, ostal pri življenju samo en letalec. Ta je pripovedoval, kako so nemški nočni letalci angleško skupino nenehno napadali in kako je prislo do silno napetih letalskih bojev, v katerih je šlo v izgubo lepo število angleških bombnikov. Povedal je, da so mu na poletu preko Severnega morja delovali samo trije motorji, od katerih je ugasnil še eden, ko je bil od Anglije oddalen kakih 150 km. Bombnik je padel v morje ter se razkalil na dvoje. Javnost je izvedela za izgubo tega bombnika samo po besedah letalca, ki je postal živ.

Ta neznan izgube, poudarjajo v nemških vojaških krogih, je treba pristeti k številnim drugim primerom, o katerih nihče ne izve, ki pa jih dokazujejo ostanki

Dar vladarskega para žrtvam bombardiranja Pise

Rim, 4. sept. s. Nj. Vel. Kralj in Cesar ter Kraljica v Cesarskih prefekturah v Pisiju podala znesek 200.000 lir za družine iz Pisija, ki so bile pri zadnjem bombnem napadu pričudovane.

Piemontska princezinja obiskuje ranjence

Asti, 4. sept. s. Včeraj zjutraj je brez predhodne napovedi prispevala v Asti Piemontska princezinja, glavna nadzornica protostoljnih bolničark italijanskega Rednega križa. V spremstvu pokrajinskega prefekta je odšla v bolnišnico, kjer je obiskala bolnike in ranjencev z različnih bojišč in sedaj do razgovarjalna z njimi. Vzvrsena princezinja je nato odšla v splošno bolnišnico, kjer je pregledala delo protostoljnih bolničark in solo za bolničark. Visoki obiskovalci je prizadela tople pozdrave tudi velika ljudska množica, ki se je medtem zbrala pred vhodom obveznikov. Piemontska princezinja je tako obiskala školo ter astijskega kneza Rovisija, jima prinesla svoje toljalne besede in podala dokaz o svoji veliki pomenitosti.

Senator Motta pri papeževem glavnem vikarju

Rim, 4. sept. s. Senator Ricardo Motta, izredni komisar rimskega guvernorata, je šel včeraj obiskati kardinala Francesca Marchettia Selvagianija, generalnega vikarja Nj. Svetosti.

Sestanek Eden-Molotov-Hull šele čez 4 ali 5 tednov

Stockholm, 3. sept. s. Iz Washingtona se je zvedelo, da bo napovedani sestanek med zunanjimi ministri treh zavezniških držav, t. j. Edna, Molotova in Hulla, čez kakšne štiri ali pet tednov, in sicer ne v Kairu, temveč v Združenih ameriških državah.

Japonski zunanji minister pri cesarju

Tokio, 4. septembra. Japonski cesar je sprejel v audiencu zunanjega ministra Sigenziju, da mu je poročal o položaju. Zunanji minister je nato sprejel kitajsko ministra Tsapeja.

Zadnji napad na Berlin zahteval le 5 žrtev

Berlin, 4. sept. s. V nemških vojaških krogih zatrjujejo, da se je ob priliku zadnjega velikega strahovalnega napada na Berlin število žrtev civilnega prebivalstva poveleno le na 5. Nasprotno pa so veliko hujše izgube britanskih napadalev, kajti ob izgubi okrog 60 letal je treba računati, da je bilo izgubljenih več sto pilotov in letalskih strokovnjakov.

Usoda Evrope se odloča na vzhodnem bojišču

Bukarešta, 4. septembra. s. V temen kraju v Chaci, ki je bil prizorišče vojnega spopada med Boliviijo ter Paragvajem, se bosta v kratkem sestala predsednika obeh teh držav ter se pomenila o gospodarskih vprašanjih in o zgraditvi ceste ter petroleskega voda skozi to pokrajino.

Podaljšana veljavnost oblačilnih nakaznic

Rim, 4. sept. s. Z ukazom, ki bo objavljen v Uradnem listu, se določa, da se veljavnosti oblačilne nakaznice, ki je trenutno v veljavi, podaljša do 30. junija 1944. Ukrepi je narekovala neogibna potreba, da se na najmanj mero skrči izdelava tkanin in oblačilnih predmetov za civilno prebivalstvo, ker se zaloge stopnjoma zmanjšujejo. Ukrepi, o katerih poročalo, pa ima tudi sledče ne malo važno določilo: skoraj za dve tretjini se skrčijo točke v vse vrste civilne obutev, za ženske, dečak in otroke, kadar tudi za moško enoton obutev. Razdeljevanje omenjenih razpoložljivih količin zimske ali moške kožnate obutev pa bo izven nakaznic možno le s posredovanjem sindikalnih organizacij, pa le za tiste vrste delavcev, ki obutev neogibno nujno potrebujejo.

Zaplemba premože nja De Vecchija

Torino, 4. septembra. s. Zaseženo je bilo premoženje inž. Giovannija De Vecchija, predsednika zavoda za ljudske hiše in brata kvadrunkira pri pohodu na Rim. Zaplemba je bila izvedena v njegovi vili. Vila sama ni bila zasežena, ker je

Obletnica komunističnih žrtev v župniji Stari trg pri Ložu

Žalostni spomini na krvave dni komunističnega zločinstva v Loški dolini

Stari trg, 3. septembra.

Dobro leto po vojni napovedi Nemčije proti Rusiji se je na naših tleh pohoton raznastila skoraj splošna podivjanost in nejasnina žeja po zločinskem udejstvovanju, tako kakor je lastno in značilno le komunističnim tolpm. Mnogi so bili zapeljani in celo čutili potrebo bratomorstva in najnov likvidacije »izdajalec« slovenskega naroda. Vsi drugi, ki so ostali zvesti rodni zemlji in ljudski miselnosti ter narodu, vsi ti pošteni Slovenci so bili »zločinci« —

Ker se je pravočasno umaknil, so ubili njegovo ženo Katarino. Stanovanje so izropali, gospodarsko poslopje pozgali in noč jih je vzela, kakor jih je dala. Bila je verena in vzorna kmečka mati.

Istočasno so rdeči krvniki napadli hišo Jakoba Palčiča v Vrhniku. Ko so vso hišo temeljito »osvobodili« vsega imetja, so odpeljali s seboj gospodarja Jakoba Palčiča, brata Ivana, očeta Janeza in svaka Porok Janeza. Očetu Janezu se je med potjo posrečilo pobegniti,

njegovo ženo Frančiško, rojeno Palčič iz postelje, jo v veži do nezavesti pretepli, nato pa vrgli v ogenj, nedoljetne otroke pa pognali v noč. Medtem so začeli tudi hišo. Kar se je dalo, so pokradli; ostalo je z gospodarskim poslopjem zgorelo do tal. Zločinsko početje nad Frančičko Hauptman je strašno zadelo njenega moža Albina, zlasti pa štiri nedorasle otroke. Pokojna je bila dobra, ljubeča in skrbna mati, zvesta žena in pri vseh prljubljena.

Ženin bratranec Martinčič Rafael iz Pudob. Nesrečni žrtvi naj počivati v miru!

V Viševku so podivljani zločinci isto noč ustrelili tudi Alojzija Tomšiča in njegovo ženo Terezijo.

Taka je slika Loške doline pred enim letom. Temna je in žalostna. Vsa je krvava od toliko nedolžno prelita krvi, ki so jo prelivali sami domaćini. Pa takrat nihče ni videl bratomorstva v Loški dolini. Danes pa, ko so se domaće obrambne vojske straže močno utrdile in komunistični svo-

Kramarič Franc

Kandare Janez

Zuldaršič Karl

Hauptman Franček

Strle Alojzij

Porok Janez

Poliček Janez

In zato Osvobodilni fronti v napotje. Zato so jih komunisti pošljali v smrt.

Dne 17. julija lanskega leta so komunistični roparji okoli 4. popoldne obkolili vas Dane. Ko so pri posestniku Hauptmannu Albini izzopali domala vse, so nasilno odpeljali s seboj v gozd.

Kandare Janeza

Češ da mora na zasišjanje in da se bo takoj vrnil na dom. Domači so zamačakali. Se isti dan so ljudje slišali štiri strelje in naslednje jutro so že dobili obvestilo, da Janeza ni več.

Janez je skozi vsa mlada leta študiral knjige in razprave o komunizmu, udeležil se je v Ljubljanskih dveh protokomunističnih tečajev. Poznal je vso lažno politiko in zločinsko nastrojenje komunističnih tolpm, kot svojo lastno dlan. Obdarjen s to razsodnostjo je pri prvih letakih, ki so ležali po cestah v Loški dolini, takoj spoznal, da je vse to pošteje neresno in komunistično maslo. Učil je nevedne in zapeljance ter jih za božjo voljo prosil, naj bodo vendar pametnej in ne nasedajo. Ubogi Janez pa ni bil čudodelnik. Slepji niso spregledali. Tudi njegova smrt, na katero je bil vedno tako skrbno pripravljen, ni se vsem odprla oči.

Dragi Janez! V nepozabnem spominu na Te, na Tvoj kristalni znacaj in na Tvoj veliko žrtve lastnega življenja ti ob žalitico Tvoje nasilne smrti prisegamo, da Tvoja nedolžno prelita kri ni in nikoli ne bo pozabljena!

Spomin na Kramariča Franceta

Cez en mesec in pol, t. j. v noči od 2. na 3. septembra lanskega leta je komunistična državna vladra v Vrhniku, Stari trg, Viševki, Dane in Pudob. O tej strašni noči smo v Slovenskem domu pisali že lani. V spomin obnovimo na kratko: Med strašnim grmenjem bomb in reglanjem strojnje, so komunisti vdrli v kapljano in na postelji s širimi strelji ubili g. kaplana Franceta Kramariča.

Zakaj je padel ta vzorni duhovnik? Kaplan Kramarič je po svoji duhovniški dolžnosti obsojal brezverski komunizem. V tem je bil učitelj nevednemu ljudstvu. Do zadnjega zvest svojemu vzvišenemu poklicu in nauki križanje ljubezni je moral pasti od sovražnikovih krogel. Po izpovedi morilca, ki je z nasladom v gozdu ob načvostenosti ujetnikov, izmed katerih se je eden na čudežu način rešil gotove smrti, govoril: »Z rožnim vencem v roki in s tiso molitvijo v ustih sem ga našel in ustrelli tega farja!«

Ljudstvo we Loške doline ga zaradi velike dobrotoljivosti, ljubeznosti in duhovniške neoporečnosti ne more pozabiti. Ob spominu na njegovo smrt, ki nas je vse najteže zadela, prosimo Boga: Takih duhovnikov nam še daj, Gospodi!

Zverinska žeja po nedolžni krvi

je zahtevala še novo žrtvo. Jerneja Teliča so iskali na lastnem stanovanju.

Tone Glavan:

Bonafac Derenda in njegov konec

Bonafac Derenda je bil izredno dober človek. Po materi je bil košček zemlje, pol razpadlo, kajžo, krito s slamo, pujska, krav Lisko in psa Čuvaja, ki je vse to beračijo varoval. Preden je umrla, mu je strogo zabičala, naj pazi na svoj grunt, naj se kaj dokupi in ne se sme razmatrati ter razdajati beračem, kot je imel. Samo dober je bil tako! Kdor pa je danes dober, je vsako brez pameti, pravijo naši kmetje. Ženil se Derenda ni nikoli. Tudi njegova mati ni bila nikdar poročena. Njegova oče je moral na vojsko prav takrat, ko bi se moral vzel. Od takrat ni bilo nobenega glasnu več o njem. Tako je bil Derenda že kmalu samostojen, sam svoj gospodar. Vsa soseska ga je poznašla. Dekleta so ga večkrat zbadala, kdaj se bo ženil, a Bonifacij je vslej zmigal z roko... Tak je ostal Derenda vse do smrti.

Njegova cunja zemlje je bila razpeta na samem, na nekoliko vzdignjenem položaju, da je imel lep pogled na vse strani. Videl je dolginski Lisce, Zalostno goro v daljavi, ciprinski Kum in še dosti dolenskih hribov. Sonce se je z veseljem upiral v njegovo domačijo in rože na oknu so cvetale, ne da bi se bilo treba Bonafacu posebej brigati zanje. (Samo kadar se je bril, je zil odvisno vodo v lončki.) Lepo je imel in srečen je bil. Poznali so ga daleč naokoli, posebno berači, ki so se pozimi kar vrstili v podajanju kljuke

ostale tri pa so zvezane peljali proti Babini polici in jih nekje v gozdovih obstrelli ter še žive vrgli v jamo. Ivanu Palčiču se je po čudežnemu naključju posrečilo četrtri dan priti iz jame. Bil pa je že toliko oslabljen, da svojemu še živemu bratu Jakobu ni mogel več pomagati, tako sta Porok Janez in brat Jakob ostala v kraški jami, ki jima je še danes bladni grob.

Jakob Palčič je bil nedvomno najboljši mož v Vrhniku. Poštenjak vseskozi, lepega in kremenitega značaja, pa mehkega in nadvev dobrega srca. Vsakemu je pomagal, da je lo bilo mogoče. Globoka vera in jasno izoblikovan katoliški svetovni nazor sta mu dajala med vsemi zmedami teh dni pravila in trdna spoznanja. Po njih je živel sam in opozarjal druge na edino pravilno pot. Tudi on je bil med prvimi, ki so že julija meseca leta 1941. spoznali, da je OF v celoti komunistična. Obsojal je, kot jo obsoja vsak pameten in pošten Slovenec. Prav tako so se v tej noči komunistične hijene naslanjale ob prelivjanju nedolžne krvi pekovskega mojstra Čača Mihaela in njegove žene v vasi Pudob. Ubul ju je

Njena vedra narava, vesel značaj, globoka vernost in idejna jasnost, vse to je krasilo sončno srečo in osrečevalo vso družino. V to srečo je mogla poseći le zločinska ruka in jo uničiti.

Med tem časom so komunisti ubili v Danah se Strleta Alojzija in trgovca Znidarsiča Karola.

Prav tako so se v tej noči komunistične hijene naslanjale ob prelivjanju nedolžne krvi pekovskega mojstra Čača Mihaela in njegove žene v vasi Pudob. Ubul ju je

jati onemogočili nadaljnje nasilje, danes pravijo, da je nastopil brat proti bratu. Hudilo je udaril nekatere ljudi z neodzdrivoj slopoti. Danes je slika Loške doline približno ista. V nesreči in stiskih preteklega leta so dobri postali še boljši, alisti pa so se še poslabšali. Nedolžno prelita kral, ki iz dneva v dan glasuje vplje v nebo po pravici in zadodčenju, nam je v blagoslov in gotovo jamstvo, da bo pred ali slej z božjo pomočjo tudi pri nas zmanjšala poštenost in pravica.

S Spod. Stajerskega

Novi grobovi. V Mariboru sta umrli 43 letni upokojeni sodni official Franc Podboršek in risarjeva hčerka Ana Dovečarjeva. Na vzhodnem bojišču so padli strelec Ludvik Lončar iz Celja, pionirski poddesetnik Franc Macele od Sv. Petra pod Sv. Gorami ter nadstrelec Albert Jezar iz Maribora.

V Brežicah je s 1. septembrom začela poslovati podružnica socialne zavarovalnice v Mariboru. Vsi v brežiškem okrožju zaposleni zavarovanci morajo delovno nespobnost priglasiti v tenuh treh dni. Tam se tudi sprejemajo želje in pritožbe v pogledu socialnega zavarovanja.

V St. Vidu pri Ptaju je bilo od 18. do 28. avgusta taborišče, v katerem so se udeleženci vseh v ozvezju v motoristiki. Od 30 udeležencev jih je 24 opravilo izpit in so prejeli sliki.

Na Veliki Pirešči so v soboto odprli nov Dom krajevne skupine. Govoril je okrožni vodja Dorfmeister iz Celja, ki je naglašal, da je tudi še po štirih letih vojne možno graditi tako domove.

Izletniške vožnje s konjsko vprego so do konca vojne prepovedane. Samo ranjeni, bolni in rekonvalescenti se smejijo prevažati. V tujsko-prometnih občinah, kjer ni v bližini železniške postaje, se lahko uporabljam konjske vprege samo za prevažanje tistih, ki še niso odpodika, in njihove prtljage od železnic do hivališča.

Povabilo upokojenim železničarjem. Dužajniško železniško ravnateljstvo je objavilo v Stajerskih listih proglaš, naj se prostovoljno prijavijo v službo upokojeni železničarji, študi imajo starostno dobo za seboj in so presegli 65. leto. Službo bodo sedala opravljali samo, v kolikor telesno in duševno ustrezajo njenim zahtevam.

Teden nemške štednje bo tudi letos od 23. do 30. oktobra. Sole dobijo podrobna navodila. Štednjo bodo propagirali vse dežurni zavodi.

Kupujte lepo knjigo

»Moj «jaz» na oddihu«

V kratkem bo izšla knjiga

»Peli so jih mati moja«

zbirka narodnih pripovednih pesmi z lepimi ilustracijami Jožeta Beraneka.

Kupujte knjige »Slovenčeve knjižnice«!

Iz Hrvaške

»Hrvatski narod« poroča v zadnji številki o razvoju Zemuna v Hrvatski državi. Po razpadu bivše Jugoslavije so bile blagajne v Mariboru vrisane. Zato je moralova nova mestna uprava vložiti velik trud, da je brez državne pomoči zmogla vse dajavate. Velik del denarja so dobili z davki in sicer 7 mil. 250.000 kun. Zemun ima približno 40.000 prebivalcev, torej plača vsak prebivalcu povprečno 1000 kun letno. To sicer ni visoka vsota, toda mestni upravi je prišla zelo pravilno, da bi bilo potrebno najeti državnega posojilnika.

Kazensko pravno pričetnik je izšel to dne v Zagrebu. Odobrilo ga je vojno ministervstvo.

Junaška smrt ustaša Filipa Simića. Na ranah, ki jih je dobil v boju z upornikl, je te dne umrl Filip Simić iz vasi Sočanice Male. Pokopali so ga poleg njegovih prednikov, ki so ravno tako polezli svoje življenje na oltar domovine.

Pokop Milivoja Kovačića. Prejšnji teden so pokopali v Varaždinu 43 letnega železničarja uradnika Milivoja Kovačića. Njegovemu pogrebu so prisostvovali mnogi mestčani.

Uhrabha Varaždinka. Te dni se je začel na varazdiškem kopališču potapljal član mestnega orožništva. Klub velikemu številu kopalcov se ni upal nihče ili reševal. Teda danu je priskočila na pomoč gdje. Nevenka Skopac.

Podobice Marije Pomagaj z molitvijo

za spreobrnjenje grešnikov dobiti po vseh župnih uradih. Verske organizacije naj te lepe podobice oskrbe za svoje člane. Dober je bil tudi v pisarni KA v Slovenskem domu.

Duhovne vaje za gospo in matere bodo v Lichtenfurtu od 12.-16. septembra. Pričakuje se tudi da zaprete duhovne vaje. Pričakuje se na predstojništvo Lichtenfurta v Ljubljani.

Vsi gojenči, ki so se za šol. leto 1943-44 vpisali na žolo Glasbeno Matice, naj pridejo v ponedeljek popoldne v Hubadovo pevsko dvorano, kjer bodo zvezdeli, katerim strokovnim učiteljem so dodeljeni. Takoj nato gredo v posamezne učne sobe, kjer bo dočlen urnik pouka, ki bo začel v tork, 7. t. m. Gojenči naj pridejo v Hubadovo pevsko dvorano v sledenem redu: ob 15. gojenči za klavir, ob 16. gojenči za violinino, gojenči za solotje in orkestralne instrumente pa ob 16.30. V interesu rednega počinka in določitve urnika je, da pridejo prav vsi vpisani gojenči v ponedeljek ob napovedanem času v Hubadovo pevsko dvorano.

Prodajte kaj, pa bo denar takoj tu. In še ostalo vam bo kaj!

»Hm, se je Derenda namuznil. Slepje besede! A kdor bo kupil? Za sadje se nihče ne zmeni. Ce bi pa žganje prodajal, no, saj veste, kako bi bilo...«

»Kakor veste,« je odsekal starešina in se pričel sprchajati po večji. Bil je nestren. Sit je bil že tega neugonjenjivega Derenda. Najraje bi ga nahrulli kakor sčenčen, a se ga vendar ni upal.

Medtem je Derenda natočil žganje in se počasi približal starešini.

PSIHOLOGIJA IN LETALSTVO

Trežka je preizkušnja, predno postaneš letalec

Uspeh vsakega dela je odvisen zlasti od človeške sposobnosti, ki jih delo zahteva. Zato bi morali v prvi vrsti vedno naprej dognati, kakšne duševne in telesne sposobnosti zahteva uspešno vršenje našega dela. Sele potem bi morali vse kandidata za dočelo delo izprati in preiskati, ako imajo vse te potrebne zmožnosti. Telesne zahteve običajno niso prevelike ter seumejujo na normalno stanje zdravega človeka, poleg tega se telesne sposobnosti oziroma nesposobnosti do neke mere lahko zboljšajo, medtem ko je nasprotno pri duševnih sposobnostih položaj znatno težji, ker se morajo te sposobnosti često natančno in potrebljivo preiskati z različnimi psihološkimi postopki.

Različni poklici stvarijo človeku različno težko zahtevje. Zaradi tega je izbriga poklica tem težja, čim odgovoreniji in napornejši je poklic, v katerega hčete hoči vstopiti.

V sedanjih zahtehah, ki jih stavlja tehniku človeku, moramo posebno paziti na tiste poklice, za katere moramo imeti nedvomno neke izrečne duševne in telesne sposobnosti, da bi lahko posamezen poklic normalno in z uspehom izvrševal. Eden takih poklicov je poklic letalca. — Čeprav je letalstvo sorazmerno mlado, je doseglo zelo hiter napredok. Sedanje vojne zahteve in potrebe so ga dvignile do takšne tehnične višine, da je v mnogih ozirih prišla do veljave človeške zmožljivosti. Eden največjih problemov letenja je brzina sedanjih zrakoplovov, ki zaradi neprestanega menjavanja pri različnih likih in zavojih zahteva resen napor za človeški organizem. Razen tega so današnje naloge letalstva tako velike in raznovrstne, da je v vsakem slučaju potrebnna pažljiva in stroga ter natančna izbriga letalcev glede na njihove telesne in duševne sposobnosti.

Težko je reči, ali so za letalca važnejše njegove telesne ali duševne sposobnosti. Letalec s stalnimi telesnimi napakami (slabosrce, bolezen dihalnih organov, močna krvavost itd.) ni sposoben, da vrši svoj poklic. Vsekakor pa je treba naglasiti, da je tudi nesposoben takrat, ako mu nekatere duševne funkcije niso dovolj razvite (spominski dojmi, pažljivost, značaj itd.), četudi pomanjkljivosti teh duševnih sposobnosti niso tako vidne kot nekatere telesne napake. Zato moramo posvetiti psihološkemu izbriju letalcev prav toliko pažnje in mu dati prav toliko vrednosti kot zdravniškemu pregledu kandidatov.

V sedanjih organizacijih izbiranja letalcev igra v vseh večjih svetovnih državah psihološka oziroma psihotehnična izbriga kandidatov poleg zdravniškega pregleda osnovno in odločilno važnost za sprejem v letalsko šolo. — Ne moremo se spustiti v popis psiholoških spraševanj kandidatov, kar tudi ne vse duševne funkcije, ki jih pri takem spraševanju isčejo. Omenili bomo samo, da polagajo pri takem izvrševanju največjo pažnjo na letalcev sposobnost usmerjenja in položaju lastnega telesa, inteligenco, njegov spomin in značaj, na sposobnost presejanja daljave, hidrokinetnost in slično.

Znano je, da je orientacija o položaju letala nemogoča, da so podatki, ki jih dobivamo z očmi, nemogoči, ter je tako imenovan »lepoto letanja« (ponobl in v megli) omogočeno edino s pomočjo aparativov. V zvezl s tem sprašujemo kandidata, da ni mogoče preveč podvržen osebnim občutkom o svojem položaju in položaju zrakoplova, ki jih dobiva iz vestibularnega organa v notranjem ušesu, — ker ti v letalu vedno varajo. Ce se letalec naslanja nanje, lahko pride do nesreč. Poleg tega je dognano, da se največje število letalskih nesreč dogaja pri pristajanju, ker letalec ne presodi dobro oddaljenosti letala od zemlje, ter manever, ki je potreben za pristanek, naredi prezgodaj ali prepozno. S psihološko pomočjo proučujejo nato njegovo sposobnost za presojanje.

Poleg tega mora biti letalec-izvidnik zelo pažljiv, da si lahko dobro zapomni vse dogodek na zemlji. Njegovo sposobnost preiskujejo z različnimi psihološkimi metodami. Pa tudi v samem letalskem poklicu so razne razlike. Vse drugačne funkcije in

značajne sposobnosti zahtevajo od vojaškega letalca kot od letalca v civilni službi. Pa tudi pri vojnem letalstvu so te različne vrste.

Druge sposobnosti zahtevajo od bombardera kot od letalca izvidniškega letala ali loveca. Vsaka od teh služb zahteva za sebe posebne sposobnosti. Pilot potniškega letala

mora biti miren, poln zavesti odgovornosti do svojih potnikov in mora podvzeti v slučaju nevarnosti vse, da jih reši — medtem ko zahtevajo od lovskoga pilota često hidrokinetno borbenost in neusmereno željo po nevarnostih, ki se mora pretvoriti v željo po smrti (zivi torpedeo).

V vsakem slučaju je letalstvo polje, kjer se je psihološka izbriga osebja pokazala kot potrebna in koristna, ker omogoča izbiro najboljših in/najposobnejših in s tem zmanjšuje veliko število nesreč, ki jim je bil v največji meri vzrok nesposobnosti letala in ne pomanjkljivosti v letalih, kot so na vodno očitati pri raznih nesrečah.

Trgatelj pri gospe Katarini

Gospa Katarina se je zamudila s pranjem in je odsela sreča pozno dopoldne na trg. Brezbrizno se je ozirala po kupilih česa, čebule in suhih hrusk. Hrila je naprej proti malim stojnicam za hrbotom Vodnikovega spomenika: skrbelo jo je, če ji je branjevka prihranila vsaj solato, če že ne paradižnikov ali kumara. Ne, saj ni vsega prodala, morala je vedeti, da bom prisla, se je bodrila.

Bil je veder in prijazen septembriški dan. Tržne ure so v glavnem že minule, le tu pa tam so še stale osamljene ženice ter čakale, da bo še prišel kdaj, ki bo kupil jabolko, čebule ali petršljico. Pri stojnicah v prvi vrsti pa je bilo vendarle živahnje. Katarino je premotilo, in zavila je k tropu žensk in moških. Teden je zagledala rahič skrinjice rumeno zelenega grozdja. Postala je in si ga ogledovala, šla naprej in se spet vrnila na njihove telesne in duševne sposobnosti.

Težko je reči, ali so za letalca važnejše njegove telesne ali duševne sposobnosti. Letalec s stalnimi telesnimi napakami (slabosrce, bolezen dihalnih organov, močna krvavost itd.) ni sposoben, da vrši svoj poklic. Vsekakor pa je treba naglasiti, da je tudi nesposoben takrat, ako mu nekatere duševne funkcije niso dovolj razvite (spominski dojmi, pažljivost, značaj itd.), četudi pomanjkljivosti teh duševnih sposobnosti niso tako vidne kot nekatere telesne napake. Zato moramo posvetiti psihološkemu izbriju letalcev prav toliko pažnje in mu dati prav toliko vrednosti kot zdravniškemu pregledu kandidatov.

V sedanjih organizacijih izbiranja letalcev igra v vseh večjih svetovnih državah psihološka oziroma psihotehnična izbriga kandidatov poleg zdravniškega pregleda osnovno in odločilno važnost za sprejem v letalsko šolo. — Ne moremo se spustiti v popis psiholoških spraševanj kandidatov, kar tudi ne vse duševne funkcije, ki jih pri takem spraševanju isčejo. Omenili bomo samo, da polagajo pri takem izvrševanju največjo pažnjo na letalcev sposobnost usmerjenja in položaju lastnega telesa, inteligenco, njegov spomin in značaj, na sposobnost presejanja daljave, hidrokinetnost in slično.

Znano je, da je orientacija o položaju letala nemogoča, da so podatki, ki jih dobivamo z očmi, nemogoči, ter je tako imenovan »lepoto letanja« (ponobl in v megli) omogočeno edino s pomočjo aparativov. V zvezl s tem sprašujemo kandidata, da ni mogoče preveč podvržen osebnim občutkom o svojem položaju in položaju zrakoplova, ki jih dobiva iz vestibularnega organa v notranjem ušesu, — ker ti v letalu vedno varajo. Ce se letalec naslanja nanje, lahko pride do nesreč. Poleg tega je dognano, da se največje število letalskih nesreč dogaja pri pristajanju, ker letalec ne presodi dobro oddaljenosti letala od zemlje, ter manever, ki je potreben za pristanek, naredi prezgodaj ali prepozno. S psihološko pomočjo proučujejo nato njegovo sposobnost za presojanje.

Poleg tega mora biti letalec-izvidnik zelo pažljiv, da si lahko dobro zapomni vse dogodek na zemlji. Njegovo sposobnost preiskujejo z različnimi psihološkimi metodami.

Pa tudi v samem letalskem poklicu so razne razlike. Vse drugačne funkcije in

Gospod Jakob je imel veliko smočo

Ob lepem in sončnem vremenu, ko se na Vodnikovem trgu bleše in križajo zlati sončni žarki, je kaj rad gospod Jakob postal na živilskem trgu tam pod znamenitim starodavnim kostanjem in kako modro ugani v družbi svojih prijateljev. Zadnjem čas je posebno točno, natančno in previdno opazoval dovoz piščančkov, tako petelinčkov in kuric. Globoko je zdihnil in se smehljoč spominjal polpretekli dni, ko se je skušal z največjo vsem posvetiti reji pščet. Pa je imel pri tem šudovito smočo. Sam je rad na dolgo in široko opisoval vse eksperimenti in metodah za rejo pščet, piščancev in kuric.

Gospod Jakob ima majhen vrčiček. Skrbno ga goji. Silno se je hudoval, ker so mu na njegov vrt nahajale sosedove kure in

Katarina je imela s seboj samo 10 lir. Po njenem skrbnem mesečnem prečetu bi jih smela zapraviti na trgu

sosedovi piščanci. Vedno se je hudoval in dostikrat sosedi kratko, odvazno priponil:

»Kure mnogokrat napravijo veliko zdroho in sovrašto med sosedi. Pri nas naj ne bo tega, gospa Karlinca.«

Sosed, gospa Karlinca je, nasadila kokljko. Neko junija nedelje je bilo veliko veselje. Gospa Karlinca je hitela praviti gospod Jakobu, da so se piščeta srečno izvalila in mu eno pišeck poklanka v dar. Drugo pišeck, ki je pa nekoliko na nogah pohabljeno, pa mu izroča v skrbni nego, ker upada, da bo znal gospod Jakob ozdraviti. Darila je bil gospod Jakob sila vesel. Takoj pa je hotel vse pripravljati, da bi bili obe piščet na zelo toplost mestu. Izvlekel je iz rezerve lepo, skrbno posušeno zajejko kožo. Položil je v poseben papirnat zavoj in tam napravil ložišča za obe piščet, za invadila in zdravega. Invalid je bil nekaj dni kaj živalen, rad je zobil in gospod Jakob se je že veseli, da se mu bo pišeck izizalo in da bo še kaj dobro krevalo. Toda po nekaj dneh pišeck ni hotelo jesti in je dalo slovo svojemu kratkemu življenju. Dostojno je spod Jakob pišeck zagrebel.

Nato pa je največjo skrb posvetil zdravemu piščetu, ki se je kaj lepo razvajalo. Zobnlo je kašo, celo rizi in zelo rado je kavalo razrezano solato. Pišeck je rastlo in da bo še kaj dobro krevalo. Toda po nekaj dneh pišeck ni hotelo jesti in je dalo slovo svojemu kratkemu življenju. Dostojno je spod Jakob pišeck zagrebel.

Nato pa je največjo skrb posvetil zdravemu piščetu, ki se je kaj lepo razvajalo. Zobnlo je kašo, celo rizi in zelo rado je kavalo razrezano solato. Pišeck je rastlo in

zelo prasketal, a Bonafac se za to ni zmenil.

Prvi se je spomnil Hrga:

»Ti, Derenda, nekaj pokale!«

»Ha, ha, se je zasukal Derenda, shudiči pokajo, ha, ha. Natoli je novo steklenico. Na, pi, pi, pi in zapoi! Danes je moj dan, moj in tvoj, Hrga.«

Berac se je stroko smejal, na kaj takega že zlepila ni naletel. Zato je pil in ni gledal, če je polival po bradi ali če mu je curijalo za vrat.

Nanagloma je huščnili iz ognja velik plamen, objel drva, ki so se sušila ob kotlu in zasmrdil čunje, da je dušček zasmrdal vso vse.

Sprva je bil čisto brez glave. Niti predstavljati si ni mogel, kaj se je zgodilo. Potlej je čez nekaj trenutkov planil po škatle vode in ga zvrnil po plamen, ki je precej ponehal, kako je bilo po svetu, a Derenda ga ni poslušal, godrnil je svoje in pil... Bil je že močno pijan.

»Danes ga zadnjikrat pijeva, Hrga!« je bleklil, ki je bil precej čass molk.

»Tako! I, menda ga bomo še.«

»Nak! Financir mi je zarubil kotel. Prav, ha, ha... Dzaj ga bom toliko naknhal, da ga bom imel vse živiljenje zadosti. Kot naj pa zavimo birči, ali pa hudič! Ha, ha...«

Njegov glas je bil hripan v zopra.

»Pi sta in Derenda si je v pisanosti pričnali, da ni se nikdar toliko pil. Nuo kuh je čisto pozabil. Curijalo je vedno bolj po maram, dokler ni curek odnehal. V kotlu je za-

potlej je nahrušil beracat.

»Ti, Hrga, pomagaš mi, saj tako nisi za nobeno rabo!«

»Jov, jov, se je momljal berac in se motovili proti kotlu.«

Derenda je medtem na pol dvignil kotel, ga tako držal kvišku in čkal, da ga vzdigne še Hrga.

»Visoko ga vzdignival! Je velel Derenda.«

»Zakaj?«

»Zdi se mi, da je počil!« Bonafac se je sumljivo zagugal. V nogah je bil slab in negotov.

Hrga je moral napeti vse moči. Kajpak!

Star je bil, ves siv in svoje moči je pustil na belih cestah, po fabrikah in rudnikih. O, včasih si je bil močan in bi se ne bal samega Gojatil. Težko je dvigal, a še je. Dvignila sta ga v višino njunih glav. Tudi Derenda je težko držal, roke so mu trepetale, stiskal je zobe in počasi se mu je začelo vse telo tresti, posebno noge. Sklonil se je, da bi pogledal, kaj je s kottom. Tresel je kot starec. Sprva ni niti cesar opazil, temveč šele čez čas. Iz kotla je počasi kapljalo v očes.

»Prezgalom mi ga je!«

Otpati je hotel še s prstom. Pri tem ga je neprjetno zapeklo, odmatal je bolečo roko in nezvestno spustil z desnico ročaj. Hrga je zavil:

»Derenda!«

Medtem je udarila vsa teža kotla Derenda po glavi, ki jo je imel sklonjeno pod njim.

V prvem trenutku je bilo končano vse. Derenda je priletel v ogenj, kjer je strahotno zavrnčal. On je samo vdihnil, tihu zajetjal in počasi mu je bilo, kot da se pogresa v pri-

ten, težak sen... Izgubil je zavest.

Iz sna brez sanj se je prebuli šele naslednji dan. Tako čuden se je zdel samemu sebi. Tipal je po glavi. Prsti so mu pošli v desno oko. Namesto steklovine je otipal praznino, ki ga je nezansko pekla. Lica so mu strčela z obraza kakor čunjne, nos je bil brez kosti, da ga je lahko premikal sem in tja. Končaval se je odsekano. Ustva je imel razvlečena v otekla. Ko mu je Hrga podal ogledalo, se ni poznal. Bil je rdeč, nabubel in večinoma brez kože. Ako bi ne vedel, da je to on, bi trdil, da to sploh ni človek. Ali pa je to, sa mirev, ki že razpadla in ga z nasladjo žrvi... Jezen je zalučal ogledalo za vrata.

Hrga mu je vdano stregh. Mazal ga je z oljem, mu čistil obraz, in kadar ga je posebno peklo, pa je hripljal z robcem.

»Dober si, Hrga, je mislkal Derenda in občutil je neizmerno dobroto. Kako je bilo dobro, da je bil tudi on vedno dober za vse.«

Derenda je bil skoraj umrli. Govoril je bolj z očmi, ker z očnim jezikom ni mogel. Kadar pa je govoril, je bil njegov glas zmerljivo nerazločen in mlaščav.

»Tudi ti si dober, Derenda, mi pa je odzelo beracat. Dobro se mu je pa vseeno podal Bonafacovo priznanje. Nihče mu ni še tega reklo. Povsed so ga suvali ob hiši, ga zmerljivo in se norčevali iz njega, otroci pa so ga večkrat celo kamenjali. Huda je beracat!

»Svoj grunt ti bom dal, Hrga. Svoj grunt, zemljo

